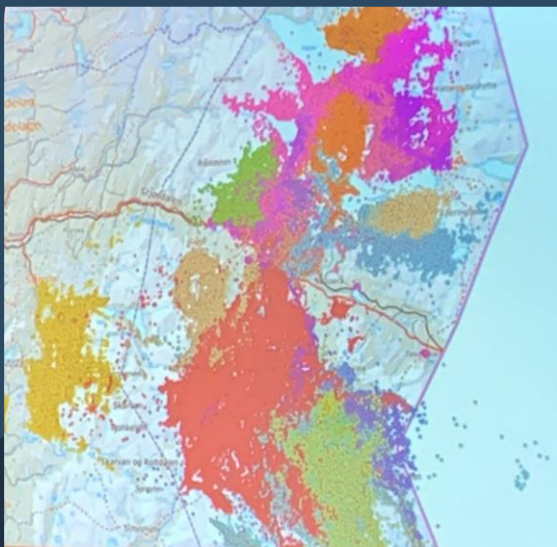

Meråker
kommune

Beitebruksplan for utmarksarealene i Meråker kommune - Rein og bufe

2024 - 2028

Forord/innledning

Formålet med beitebruksplanen er at det skal legges til rette for en bærekraftig beitebruk som grunnlag for lønnsom verdiskaping og lokal sysselsetting og bosetting.

Eksisterende beitebruksplan for Meråker kommune ble vedtatt i utvalgssak 29/19, den 29.04.2019, dette er en revidering av denne. Beitebruksplanen er ment å synliggjøre beiteinteressene i Meråker og skal brukes som et viktig kunnskapsgrunnlag både i planarbeid, i ordinær saksbehandling og i planlegging av bruken av utmarka. Arealbruken i norsk utmark blir avgjort gjennom de kommunale planprosessene og det er derfor viktig at beitenæringen synliggjør sine beiteinteresser. Siden første plan, vedtatt i 1997, har det vært en utvikling som gir større press på utmark og den tradisjonelle bruken av utmarka. Det er mange interesser både innenfor friluftsliv og nye ferdselsformer og ikke minst hyttebygging som skal sameksistere med beitebruk.

Det er viktig å få belyst den betydning utmarken har for de lokale primærnæringene, herunder omfang av rettigheter, beiteverdi og den betydning primærnæringene har for lokal sysselsetting. I denne sammenheng er det også viktig å vektlegge reindriftsnæringens betydning som bærer og bevaring av samisk kultur.

Nasjonalt miljøprogram 2023-2026 og regionalt miljøprogram for jordbruket i Trøndelag 2023-2026, har flere mål som understreker viktigheten av at beitebruksplanen revideres og brukes som et dokument for å fremme og utvikle beitebruken i Meråker. Miljøprogrammene har blant annet mål om å ta vare på, og utvikle jordbrukets kulturlandskap og ta vare på variasjonene i jordbrukets verdifulle kulturlandskap.

I plansaker som omhandler bruk av utmarka og infrastruktur er det viktig at beiteinteressene blir tatt hensyn til. Beitenæringene er på kommunens adresseliste over høringsinstanser i arealplanspørsmål, og skal tas med ved oppstart av planprosesser. For samiske interesser gjelder retten til å bli konsultert (Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold, kapittel 4).

Revidering av planen og dokumentasjon av bruk av utmark til beite for bufe og rein er viktig av flere årsaker:

- Større krav om økonomisk lønnsomhet i landbruk og reindrift
- Belastning fra rovvilt, med tap av beitedyr som resultat
- Endret bruk av utmarken; hyttebygging, økt ferdsel mm.
- Endring i grunnleggende kunnskap og forståelse i bruken av utmarka

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Arbeidet med beitebruksplanen har vært organisert på følgende måte:

Arbeidsgruppe for revidering i 2023/24 av Beitebruksplan:

- Representant for Saanti sijte, Essand reinbeitedistrikt, Lars Aage Brandsfjell
- Representant for Gaske-laanten sijte, Feren reinbeitedistrikt, Sonja Kristine Danielsen
- Leder i Meråker beitelag, Oddbjørn Kaasa
- Storfefonde, og representant for område midt, Stig Rune Størseth
- Innleid, tidligere fagleder landbruk, Kjetil Aarbakke
- Utmarksrådgiver og sekretær for arbeidsgruppa, Margrete B. T. Stamnes
- Sektorsjef kommunal utvikling for vakant fagleder landbruk, Anne Haneborg
- Fagleder landbruk Merete Bekkevoll, fra februar 2024.

Representantene i arbeidsgruppen har hatt ansvar for å innhente informasjon fra beitebrukere i sine områder.

Det har vært gjennomført fire møter i arbeidsgruppen og ett møte med grunneiere

Tema på møter arbeidsgruppe:

- 17.04.2023 Arbeidsgruppemøte, oppstart av revidering, gjennomgang av eksisterende plan, hva må revideres, fordeling av ansvarsområder for revidering.
  - 12.06.2023 Frist for innsending revidert materiale så langt.
- 26.06.2023 Arbeidsgruppemøte, gjennomgang av revidering så langt, planlegging av videre arbeid.
- 29.09.2023 Arbeidsgruppemøte.
- 4.01.2024 Møte med grunneiere, gjennomgang av plan.
- 5.02.2024 Forslag til plan sendes ut på høring
- 11.04.2024 Arbeidsgruppen har gjennomgang av høringsuttalelser
- 30.04.2024 Behandling i UKU (utvalg kommunal utvikling)
- 16.05.2024 Behandling i Formannskap
- 27.05.2024 Behandling i Kommunestyret

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Definisjoner

Aversjonsdressur:	Bruk av strøm på hund, ved å gi dem støt ta fra hunden lysten til å jage sau og rein.
Beitekapasitet:	Angir hvor mange dyr det er plass til innenfor et gitt areal
Beitenæringene:	Omfatter i denne planen rein, sau og storfe
Bufe:	Normalt beskrives bufe som storfe, hest, sau og geit.
Landbruk:	Omfatter i denne planen reindrift, jordbruk og skogbruk
Utmark:	Fjell, skogsareal, myr og vann
Fôrenhet:	Fôrenheten (FE) er et praktisk mål for energiverdien av fôr og dyras energibehov.

AS Meraker Brug/Statskog: I denne sammenheng brukes i mange sammenhenger Meraker Brug. Statskog kjøpte aksjene i 2022.

Innhold

Forord/innledning

Side 1

Innhold

1.Grunnlagsinformasjon.....	5
1.1 Ressursgrunnlaget.....	5
1.2 Beiteretten.....	6
1.3 Beitebruk i dag.....	7
1.4 Vurdering av beitekapasitet.....	8
1.5 Verdisetting av utmarken.....	12
1.6 Tap av dyr på beite.....	12
2. utfordringer.....	19
2.1 Rovdyr.....	19
2.2 Hyttebygging og økt ferdsel.....	19
2.3 Ferdsel i utmark, ordinært og organisert.....	20
2.4 Radioaktivitet.....	21
2.5 Tekniske inngrep.....	21
2.5.1 Verneområder.....	21
2.5.2 Kraftutbygginga.....	23
2.5.3 Gruver.....	23
2.5.4 Idrettsanlegg.....	23
3. Lovverk/rettslige forhold.....	24
Lover og forskrifter (ikkje uttømmende).....	25
4. Videreutvikling av næringen.....	26
4.1 Landbrukspolitikken.....	26
4.2 Samarbeid innenfor næringen.....	26
4.3 Samarbeid med andre næringer/organisasjoner.....	27
4.4 Mulighet for utvikling av beitenæringene.....	28
5.Tiltaksdel/handlingsplan 2024-2028.....	28
6.Vedlegg	
6.1 Høringsinstanser.....	36
6.2 Aktuelle tilskuddsordninger for beitebrukere og beitelag.....	36

1. Grunnlagsinformasjon

1.1 Ressursgrunnlaget

Utnyttelse av beiteressursene er en svært gammel bruksform, og mye av utmarka i Meråker er i bruk til matproduksjon. Ny bruk må tilpasses den grunnleggende rettigheten rein og bufe har til å høste beite i utmarka.

Det er store utmarksareal i Meråker. Totalt landareal er på 1294 km². Av dette ligger ca. 270 000 dekar under barskoggrensen. Av arealene under barskoggrensen er 192 000 dekar produktiv skogareal og 10 000 dekar jordbruksareal. Resten av kommunens totalareal er myr, fjellområder og vann.

I Meråker er det en stor grunneier, som eier ca. 90 % av kommunens totalareal, 85 % av all produktiv skog og 90 % av fjellområdene. Arealmessig betyr dette: 160 000 dekar produktiv skog, 40 000 dekar annet areal under barskoggrensen og 1.000 000 dekar fjellvidder.

Det er rike fjellbeiter over barskoggrensen. Beiteundersøkelser fra omkring 1950 (Norske Fjellbeiter av Håkon Graffer) antyder at det er et nyttbart beiteareal over barskoggrensen av størrelsesorden 500 000 dekar. Beitevurderingene den gang var gjort i forhold til storfe og sau.

Innenfor områdene med produktiv skog er det også gode beiteforhold. Spesielt på foryngelsesflatene. Enkelte myrarealer som ikke er spesielt gode beiter for bufe, er viktige beiteområder for rein.

Totalt kan man anslå at det totale nyttbare beitearealet i Meråker er ca. 1.000 000 dekar. Herav er 500 000 dekar godt beiteareal.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

1.2 Beiteretten

Rettslige forhold:

De aller fleste gårdsbruk i Meråker har beiterett i utmarka. Rettighetene hefter delvis på Statens grunn i øvre Sonvadsfoss Statsallmenning og i Vigden Statsallmenning. For rettigheter på statsallmenninger gjelder Fjelloven.

Men for de fleste er det snakk om rettigheter på «sælgerens» grunn, det vil si på AS Meraker Brugs eiendommer. Beiteretten er her avgrenset til det antall dyr som kan vinterfôres på bruket og i tidsrommet 10. juni til og med 9. september. Dette gjelder småfe. Det er videre lagt restriksjoner på beiting av geiter i utmark. Det er noen få unntak fra dette.

Det hefter også beiteretter på en del bondeskog og sameier, hvis beitetider kan avvike fra tidsrommet 10.06 til og med 09.09. Dette er heftelser avledet ved kjøp/ hjemmelsoverføring av skog fra AS Meraker Brug / Statskog.

Samenes eksklusive rett til reindrift hviler på et eget rettsgrunnlag uavhengig av reindriftsloven.

Reindriftnæringen har sine rettigheter i henhold til hevd og «alder tids bruk». Rettighetene og bruken av arealene reguleres gjennom reindriftsloven. Det har i andre distrikter vært konflikter vedrørende omfanget av beiterettigheter for rein (ref. Selbusaken). Det har ikke vært noe problem i Meråker. Alle skog- og utmarksområder i Meråker er reinbeiteområder.

Seterretter og markaslåtter:

De gamle seterrettene ble delvis videreført gjennom privatrettslige avtaler inngått da bøndene kjøpte gårdene. Tidligere kunne enkeltbruk ha flere setre. Ved eiendomshandelen ble det som regel bare tinglyst rett til en.

For seterretter på Statens allmenning gjelder Fjelloven.

Den tradisjonelle bruken av setrene, slik den var frem til første halvdel av 1900-tallet, er i dag endret, men setrene er en viktig del av ressursgrunnlaget for gårdene i Meråker. Bruken vil variere noe i ulike tidsepoker, basert utfra hvilke drift det er på gården.

Tidligere hadde også hvert bruk egne myrslåtter, og her ble mye av vinterfôret hentet.

Ei slåttemyr blir ikke dyrket, drenert eller gjødslet som annet jordbruksland. I stedet er det naturen som tar seg av hele produksjonsprosessen. Først når myra skal høstes, kommer vi mennesker inn i bildet. Ei slik myr blir vanligvis slått seint i sesongen, og med ett eller flere års mellomrom, alt ettersom hvor næringsrik myra er.

Hvis vi mister slåttemyrene, mister vi også en del av vår naturarv. Her lever en sammensetning av dyr og planter som ikke finnes andre steder. Særlig de kalkrike slåttemarkene er viktige for naturmangfoldet, ikke minst i et relativt artsfattig land som Norge. Her vokser vakre og sjeldne orkidéer, blant annet flere marihandarter. Slåtten, ofte

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

på høsten, gjør at lys- og varmeelskende planter og insekter får vilkår til å overleve som de ellers ikke ville hatt.

Mye av kunnskapen omkring setring, bruksretter til slåttemyrer og annen viten om markaslåtten er borte. Det er gjort et godt arbeid omkring registrering av gamle setervoller, i 2015 kom boken «Setervoller i Meråker». Det gjenstår en del arbeid vedrørende markaslåttene og registrering av slåttemyrer.

Setervollene ble tradisjonelt lagt i gode beiteområder. Vollene med omkringliggende områder er i dag gode beiteområder. En del setervoller og gamle trøplasser for rein har vært brukt om hverandre.

Det er mange samiske kulturminner i utmarka i Meråker. Noe er registrert, men det gjenstår mye registrering. Det er viktig å bruke tiden fra nå og framover for å få inn informasjon og kunnskap mens de ennå er tilgjengelig. Det finnes mye informasjon i eldre skrifter, men de er ikke systematisert. En utfordring er å skaffe økonomiske midler for å drive med kulturminne registrering. Kommunen og Fylkeskommunen burde også ha interesse av at dette blir utført så fort som mulig, og bidra økonomisk.

1.3 Beitebruk i dag

Som nevnt er utnyttelse av beiteressursene en svært gammel bruksform. Også i dag utnyttes mye av utmarken i Meråker til produksjon av mat, og er en viktig ressurs for beitebrukerne i kommunen. Ny bruk av utmarken må tilpasses den grunnleggende rettigheten som rein og bufe har til å høste beite i utmarka.

Husdyra i Meråker som bruker innmarks- og utmarksbeite er for tiden ca. 350 storfe og ca. 5000 sau og lam. Beiting av sau og lam representerer den største delen av husdyrenes beiteopptak i utmarka. Tilveksten på lammene skjer i hovedsak på utmarks-/fjellbeite. Det er ca. 350 storfe på beite i utmark, alle disse er av kjøttferaser.

Det er 1 aktiv melkekvote i bygda.

Det er en fellesseter i Torsbjørkdalen som de siste årene er brukt til melke- og ammekyr.

Det er to reinbeitedistrikt i Meråker, ett på nordsiden av Tevla/Stjørdalselva og ett på sørsiden. Ifølge distriktsplanene er det til sammen 6500 rein i vårflokk for de to reinbeitedistriktene, 4500 Saanti sijte og 2000 Gaske-Laanten sijte. Begge reinbeitedistriktene er helårsdistrikt. Det er årstidsvariasjoner hvordan distriktene bruker beiten. Saanti sijte (Essand reinbeitedistrikt) på sørsiden av Tevla/Stjørdalselva bruker utmarksbeitene hovedsakelig vår, sommer og høst, før jul drives flokken som regel mot Rørostraktene der de har vinterbeite innenfor Fæmund reinbeitedistrikt. Det går igjen noe rein fra Saanti sijte om vinteren i områdene rundt Fonnfjellet og Skarvan mot Stjørdal og Kvern fjells og Melshongna områdene i Selbu og Tydal, samt i områdene rundt Klukken og Dalavola. Gaske-laanten sijte (Feren reinbeitedistrikt) har i større grad helårsbeiter i Meråker, men vinterbeite foregår i alle fire kommunene distriktet har yttergrenser, Stjørdal, Verdal, Levanger og Meråker.

Storfe

Storfe beiter i første omgang gras og urter, gjerne langs elver, vann og myrdrag. De beiter også halvgras og lauv, og bidrar til en viss grad til å holde lauvskogen nede. Særlig osp, rogn og selje er ettertraktet. Intensiteten av lauvskogbeiting er forskjellig hos de ulike storferasene.

Sau

Sau beiter mer selektivt enn storfe. De prefererer urter i større grad enn andre av våre beitedyr, i tillegg til gras og lauv. Sau og lam tar opp vel 2/3 av sitt årlige totale fôropptak i utmark (NILF 2006 – notat 15).

Rein

Reinen har mer variert arealbruk enn husdyrene, da den beiter i utmarka året rundt. Om sommeren er grasarter viktigst, i tillegg til urter og lauv. Vår og høst går reinen ofte på myrvegetasjon, om vinteren er det lav og rabbvegetasjon som er viktigst. For Gaske-laanten sijte er det lavbeitene som begrenser beitekapasiteten, og vil være retningsgivende for øvre reintall i distriktet. Gammelskog har skjeggjav som er viktig beite for rein. Reindriften ønsker god dialog med skogeier i forbindelse med hogst.

1.4 Vurdering av beitekapasitet

Et mål for beitebruk i utmark er å optimalisere uttaket fra beite med hensyn til avkastning og produktkvalitet, samtidig som en tar vare på beitegrunnet på lang sikt. For kjøtt- og melkeproduserende dyr er nedgang i slaktevekt og nedgang i melkeproduksjon gode indikatorer på at beite er overbelastet.

Beiteverdien for den enkelte vegetasjonstype vil i første rekke være avhengig av tre faktorer (Rekdal 2001):

- Produksjon av beiteplanter (kg tørrstoff pr. dekar).
- Næringsverdi (fôrenheter pr. kg tørrstoff).
- Utnyttingsgraden (hvor stor del av plantemassen som blir tatt opp av dyra).

Næringsverdien vil variere etter hvilke planter som finnes, voksested, høstetidspunkt m.m. Både produksjon og næringsverdi er i stor grad målbare faktorer. Utnyttingsgraden er mer usikker da denne avhenger av beitevanene til det enkelte dyreslag. Verdsetting av beite blir uansett svært komplekse vurderinger som mye må bygges på skjønn ut fra god kunnskap om plantedekket, beitevaner og andre faktorer som nevnt over. Vegetasjonskartet vil være et viktig redskap da en her har kartfesta det botaniske grunnlaget sammen med topografien. Beiteverdien for vegetasjonstyper kan vises i et beitekart, i vegetasjonskartlegging i Meråker er det for sau (figur 13 i «vegetasjon og beite i to utmarksområder i Meråker») en 3-delt skala; *mindre godt*, *godt* og *svært godt beite*. Beiteverdien er gitt ut fra artssammensettinga innen hver vegetasjonstype og hovedtrekk i beitevaner til det enkelte dyreslag.

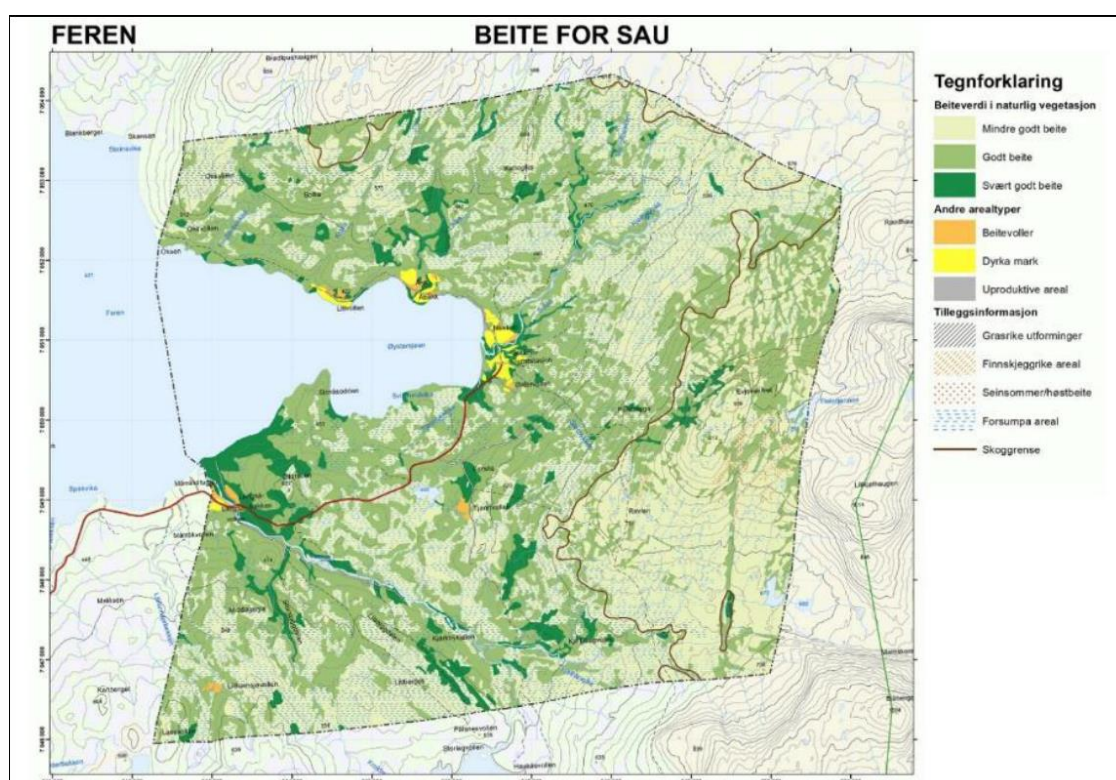
BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Tabell fra «vegetasjon og beite i to utmarksområder i Meråker»

Tabell 5. Beitekapasitet for dyr på utmarksbeite med et forbehold på 1 f.e. (sau), 5 f.e. (storfe) og 6,5 f.e. (ammeku) per dag. Tabellen forutsetter likt beiteopptak gjennom sesongen. Tabellen er bearbeidd etter Tveitnes (1949).

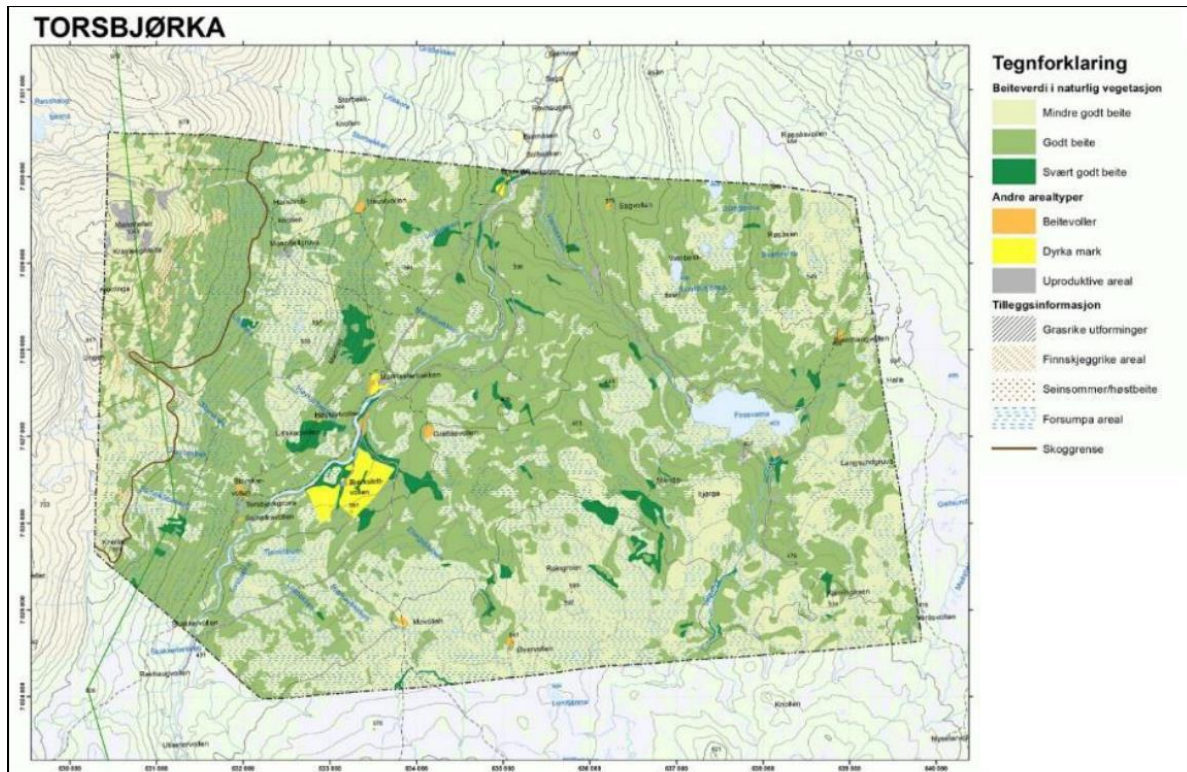
Fôropptak per dag	Beitekvalitet for beiteområde	Dyr per km ²	Dekar per dyr
1,0 f.e. (sau)	Mindre godt beite	33 - 54	30 - 19
	Godt beite	55 - 76	18 - 13
	Svært godt beite	77 - 108	13 - 9
5,0 f.e. (storfe)	Mindre godt beite	7 - 11	152 - 93
	Godt beite	11 - 15	91 - 66
	Svært godt beite	15 - 22	65 - 46
6,5 f.e. (ammeku)	Mindre godt beite	5 - 8	197 - 120
	Godt beite	8 - 12	118 - 86
	Svært godt beite	12 - 17	84 - 60

Figur fra «vegetasjon og beite i to utmarksområder i Meråker»

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Figur 13. Beitekart for sau i Feren (øverst) og Torsbjørka (nederst).

Figur fra «vegetasjon og beite i to utmarksområder i Meråker» - NIBIO rapport VOL.6 NR 71 2020

Med **beitekapasitet** er her ment det dyretallet som gir optimal produksjon av kjøtt, samtidig som beitegrunnet ikke blir forringa på lang sikt.

Fôrenhet (f.e.) er et uttrykk for næringsverdien i fôrmiddel. 1 fôrenhet er lik verdien av 1 kg bygg med 14 % vann.

Sau er i denne rapporten brukt som benevning for samla antall sau (søyer og lam) som er sleppt på beite. Gjennomsnittlig fôrbehov i buskaper med normalt lammetall vil bli om lag 1 f.e. per dyr per dag som er en saueenhet (s.e.).

Som **1 storfeenhet** er her tenkt storfe med fôrkrav på 5 f.e. per dag i snitt gjennom beitesesongen. Dette passer for ungdyr av NRF-rase i vekst ved 1-2 års alder. 1 storfe utgjør da 5 saueenheter.

For **ammeku** kan fôrbehovet bli vesentlig høyere avhengig av rase, flokkstruktur, kalvingstid m.m. I tabell 5 er det satt ett gjennomsnittlig fôrbehov på 6,5 f.e. per dag.

I tabell 7 er tilrådd dyretall per km² nyttbart utmarksbeite multiplisert med nyttbart beiteareal i kartområdene. Kolonne 6 viser samla dyretall. Da det nyttbare beitearealet er likt for de to områdene både for sau og storfe, blir tilrådd dyretall 1 950 sau eller 416 storfe for hvert område. Dersom en regner 10 % usikkerhet til hver side og runder til nærmeste hundre for sau og 50 for storfe, tilsier dette at dyretallet bør ligge mellom **1 800 - 2 100 sau** eller **350 - 450 storfe**.

Best arealutnytting vil en få ved bruk av både sau og storfe da områdene er mangfoldige både i terreng og vegetasjonstyper. Fordeler en tilgjengelig fôrproduksjon med 3/4 på sau og

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

1/4 på storfe kan **1 600 sau og 100 storfe** være passende for hvert av områdene. Disse beregningene forutsetter en jevn utnyttelse av de tilgjengelige beiteressursene. Trolig er dyretallet satt litt for høgt for Torsbjørka ved nåværende skogtilstand med mye ungskog. Noe av det nyttbare beitet som ligger spredt mellom store areal av skrinn vegetasjon i de mest myrlendte områdene, kan være vanskelig å utnytte i praksis.

Tabell 7. Beitekapasitet i Feren og Torsbjørka.

OMRÅDE	Dyreslag	Beite-verdi	Dyr per km ²	Nyttbart beite (km ²)	Dyretall i utmark
FEREN	Sau	G - Mg	65	30	1950
	Storfe	G - Mg	13	32	416
TORSBJØRKA	Sau	G - Mg	65	30	1950
	Storfe	G - Mg	13	32	416

Områdene Feren og Torsbjørka som er kartlagt utgjør 100 km² som utgjør ca. 10 % av det totalt nyttbare beitearealet i Meråker.

Det anbefalte dyretallet er satt ut fra ei målsetting om optimal produksjon av kjøtt, samtidig som en tar vare på ressursgrunnlaget på lang sikt. Det er helt sikkert plass til mange flere dyr. Ved et høyere dyretall enn det anbefalte vil ikke dyra mangle mat, men tilveksten vil gå ned, som følge av at dyra må ta til takke med planter med lavere fôr kvalitet. F.eks. har lyng en langt lavere fordøyelsesgrad og proteininnhold en gras, urter og lauv

NB! Det må understrekes at utregning av beitekapasitet med hensyn til passende dyretall er grove vurderinger med stor usikkerhet. Alle tall må regnes som rettleidende verdier. Sikrere tall kan finnes ved å følge godt med på bruken av området, utviklinga i vegetasjonen og vektene fra dyr på beitet.

Med dagens driftsopplegg for sau høstes over 60 % av årsfôret i utmarka (NILF 2006 – notat 15). En effektiv utnyttelse av utmarksressursene fører til at produksjonsgrunnlaget på et bruk med sau nærmest kan bli doblet. Beitingen bidrar også sterkt til å opprettholde kulturlandskapet i dal- og fjellområdene. Verdiane av kulturlandskapet i forhold til ivaretaging av biologisk mangfold er høyt.

«Nyare forskning syner at det ved utmarksbeiting vert bunde meir karbon gjennom fotosyntesen på grunn av større vekst av nyttbare beiteplanter, enn mengde karbon som vert frigjort gjennom metangass frå beitedyr. Når beitedyr hindrar attgroing vert meir sollys reflektert ut i atmosfæren på grunn av høgare Albedo (mindre vegetasjon), slik vert jordoverflata mindre oppvarma» (Beitebruksplan Hol kommune).

Beitekartleggingen fra NIBIO innehar ikke vurdering for rein, da deres metoder ikke dekker taksering med tanke på rein. Men reindriften kan ut fra sin kunnskap om hvor dyrene oppholder seg si at viktige områder for bufe er sammenfallende for viktige områder for rein. Hele område rundt Torsbjørkdalen er viktig beiteområde for rein, spesielt sein vinter og vår.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Beitekapasitet for rein i Meråker

For rein er vinterbeitekapasiteten begrensende. Tilgang på beite i alle sesonger varierer fra år til år. Bra vinterbeite er særdeles viktig for reinen. Tilgangen på vinterbeite avhenger av hvor mye snø det er og snøens beskaffenhet. Det vil være vanskelig for reinen å finne gode vinterbeiteområder om beitene er nediset. Reinen er også avhengig av beitero for å kunne nytte vinterbeitene fullt ut. Ferdsel i utmark er en viktig faktor til uro i beiteområdene. Det er sentralt med god dialog i forbindelse med tilrettelegging av ferdsel i utmark.

1.5 Verdisetting av utmarken

Beiting i utmark bidrar sterkt til å opprettholde kulturlandskapet. Et kulturlandskap som er godt vedlikeholdt gir et stort biologisk mangfold. Kvaliteten på kjøtt og melk øker ved at dyr slippes på utmarksbeite, samt at dyrene også trives bedre. Ved at en høster av en fornybar ressurs som ellers ikke ville bli utnyttet, medvirker dette i stor grad til å opprettholde sysselsetting og bosetting i Meråker.

Enkelte beiteområder har større tetthet av beitedyr enn andre områder. Sau har vanligvis lengre beitesesong enn storfe, mens storfe beiter mer den tiden de er på beite. Hvor stort beitetrykket er på hvert enkelt område, er vanskelig å anslå.

Eksakte tall for hvor mye utmarksbeite er verdt i kroner og øre er vanskelig å beregne. Ved å gjøre beregning av fôropptak, ull- og kjøttproduksjon kan man på en enkel form gjøre en verdisseting av beite. Det er valgt å bruke anslag i nedre del av skalaen for ikke å blåse opp verdien, for eksempel er antall beitedager for rein antagelig i laveste laget. Det er også viktig å påpeke at i reindriften foruten kjøttproduksjon er skinn, hode, gevir, blod, sener, tarmer mm en viktig del av helheten både som mat og i produksjon av samisk håndverk.

1.6 Tap av dyr på beite

Det foretas årlige registreringer av antall rein, sau og storfe som blir sluppet på beite og antall dyr mistet på utmarksbeite. Opplysningene er viktig bakgrunnsmateriale for vurdering av «normale» tap på utmarksbeite, og tap på grunn av rovdyr når det søkes om erstatning for rovviltskade. Normaltapet er ifølge erstatningsforskriften det tap av husdyr som erfaringsmessig inntreffer i besetningen på utmarksbeite uten forekomst av rovdyr. Meråker er forvaltningsområde for jerv og gaupe. Bestandstallene for jerv og gaupe er vanskelig å holde stabil. Dette gjør at beitenæringa har store tapstall enkelte år. Det er vanskelig å dokumentere alt tap forvoldt av rovdyr. Det skyldes store beiteområder, at rovdyrene skjuler bytte og at eventuelle levninger forsvinner raskt. Selv om dyreeier skulle finne igjen dyrene, er det mange ganger så lite igjen at det ikke er mulig å fastslå dødsårsaken og identifisering av eierskapet.

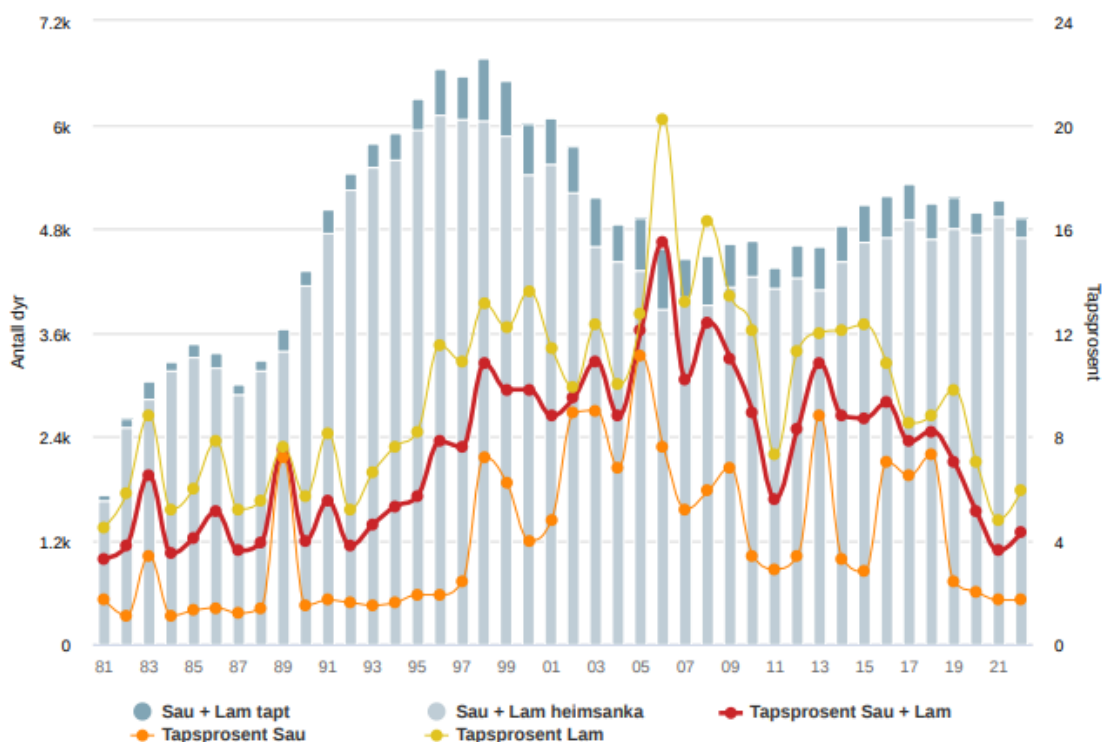
Til forskjell for bufe er reindriften utsatt for rovdyr hele året.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Sau og Lam

Sau og lam på utmarksbeite i Meråker 1981-2022

Figur 1: Statistikk hentet fra NIBIO. <https://beitestatistikk.nibio.no/kommuner/meraaker>

Tall fra organisert beitebruk for Meråker 2006-2022

År	Antall sau og lam			Tapsprosent		
	Antall sleppt	Heimsanka	Tapt	Sau	Lam	Sau + Lam
2022	4 915	4 704	211	1,7	5,9	4,3
2021	5 127	4 942	185	1,7	4,8	3,6
2020	4 988	4 733	255	2	7	5,1
2019	5 163	4 801	362	2,4	9,8	7
2018	5 094	4 676	418	7,3	8,8	8,2
2017	5 312	4 899	413	6,5	8,5	7,8
2016	5 172	4 690	482	7	10,8	9,3
2015	5 080	4 640	440	2,8	12,3	8,7
2014	4 840	4 416	424	3,3	12,1	8,8
2013	4 591	4 097	494	8,8	12	10,8
2012	4 607	4 223	384	3,4	11,3	8,3
2011	4 350	4 105	245	2,9	7,3	5,6
2010	4 668	4 254	414	3,4	12,1	8,9
2009	4 625	4 118	507	6,8	13,4	11
2008	4 486	3 928	558	5,9	16,3	12,4
2007	4 453	4 000	453	5,2	13,2	10,2
2006	4 584	3 874	710	7,6	20,2	15,5

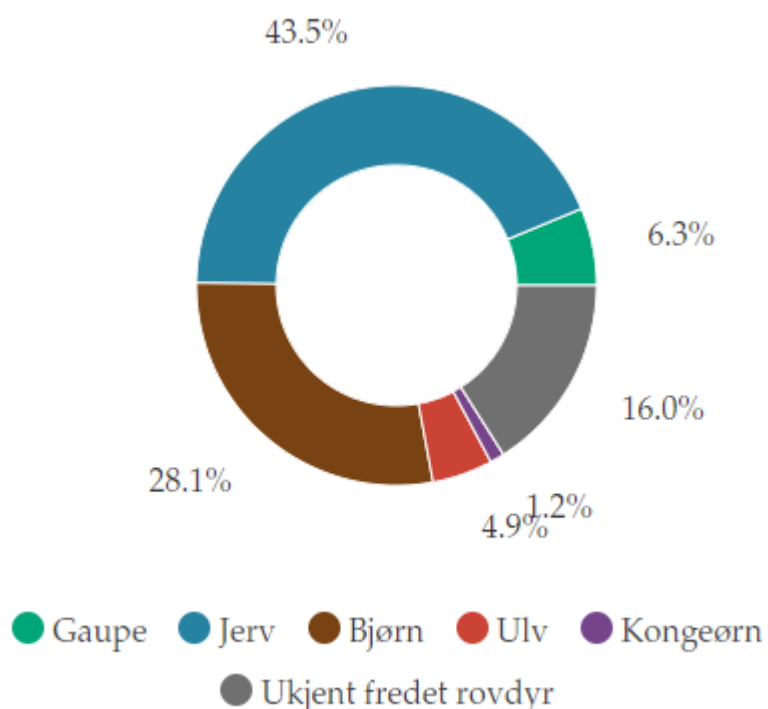
Tabell: Tall hentet fra NIBO. <https://beitestatistikk.nibio.no/kommuner/meraaker>

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Erstatning fordelt på skadevolder: Meråker 2006-2022

Art	Sau	Lam	Totalt erstattet	Andel av totalt tap
Gaupe	11	222	233	6.3 %
Jerv	75	1 545	1 620	43.5 %
Bjørn	615	431	1 046	28.1 %
Ulv	42	140	182	4.9 %
Kongeørn	0	43	43	1.2 %
Ukjent fredet rovdyr	87	509	596	16.0 %
Totalt	830	2 890	3 720	100.0 %

Figur 2: Statistikk hentet fra rovdbase. <https://rovdbase.no/erstatning/sau>

Tapsårsakene kan variere noe fra år til år, og det kan være store forskjeller mellom beiteområdene. Aktuelle tapsårsaker er skader og uhell av ulike slag, sykdommer inklusive alveld, rovdyr og løshunder.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Som det går frem av figur 1 er det i Meråker en varierende tapsprosent på både sau og lam, noe som kan stemme overens med utviklingen i rovdyrstammen. Det er bjørn og jerv som er hovedårsak til tapene, men gaupe, ulv og kongeørn er også representert, 24 av de tapte dyrene der ulv er skadevolder er fra 2016. Det finnes lite statistikk over tap av beitedyr (bufe og rein) forvoldt av ørn. For beitenæringen er tap av dyr på grunn av store rovdyr og ørn varierende. Uavhengig av varierende tapstall er tap av dyr på utmarksbeite et stort problem. Beitedyra får også mindre beitero og beiteområdene blir mindre tilgjengelige, som fører til lavere tilvekst.

Rein

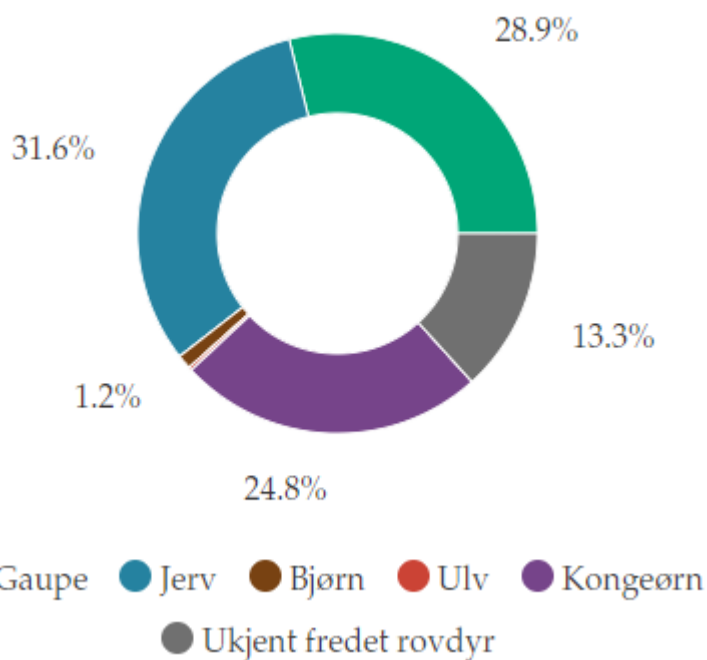
Erstatning totalt antall dyr fordelt på skadevolder for driftsårene 2005/2006-2021/2022 for Saant sijte (Essand reinbeitedistrikt)

Art	Kalv	Okserein	Simlerein	Kjørerein	Totalt erstattet	Andel av totalt tap
Gaupe	908	99	498	0	1 505	28.9 %
Jerv	1 004	134	510	0	1 648	31.6 %
Bjørn	56	3	2	0	61	1.2 %
Ulv	9	2	3	0	14	0.3 %
Kongeørn	1 238	3	48	0	1 289	24.8 %
Ukjent fredet rovdyr	384	63	245	0	692	13.3 %
Totalt	3 599	304	1 306	0	5 209	100.0 %

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

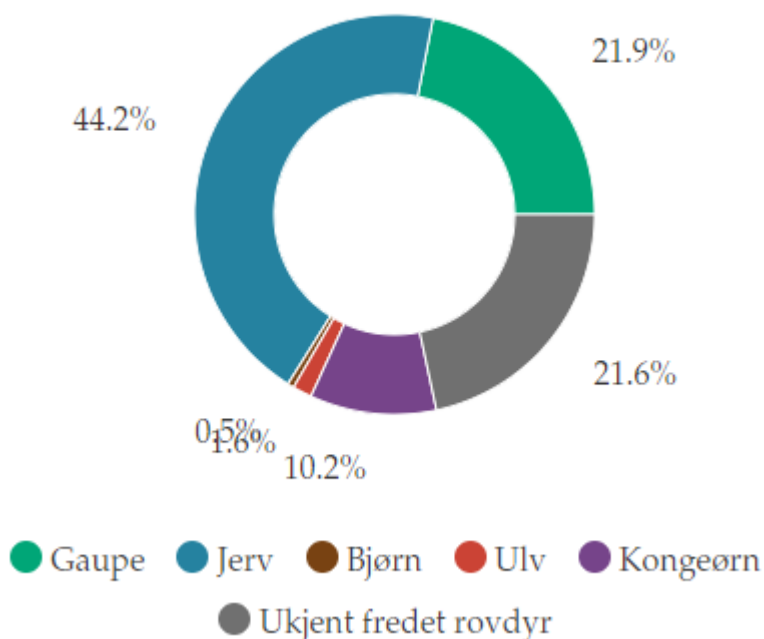
Figur 3: Tabell og kakediagram. Statistikk hentet fra rovbaser.
<https://rovbaser.no/erstatning/rein>

Erstatning totalt antall dyr fordelt på skadevolder for driftsårene 2005/2006-2021/2022 for Gasken Laanten sijte (Feren reinbeitedistrikt)

Art	Kalv	Okserein	Simlerein	Kjørerein	Totalt erstattet	Andel av totalt tap
Gaupe	657	20	166	0	843	21.9 %
Jerv	1 369	28	302	0	1 699	44.2 %
Bjørn	18	1	1	0	20	0.5 %
Ulv	36	1	23	0	60	1.6 %
Kongeørn	387	0	6	0	393	10.2 %
Ukjent fredet rovdyr	680	29	123	0	832	21.6 %
Totalt	3 147	79	621	0	3 847	100.0 %

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Figur 4: Tabell og kakediagram. Statistikk hentet fra rovbase.

<https://rovbase.no/erstatning/rein>

Generelt kan man regne 1 % for voksen rein og 4 % for kalv som såkalt naturlig tap på beite for Saanti sijte, men det er vanskelig å fastslå dette nøyaktig. Normaltap for Gasken Laanten sijte er ikke innhentet, men man vet at Gasken Laanten sijte har spesielt store problemer med jerv i beiteområdene.

De senere år har tap til rovdyr (avhengig av skadevolder) vært stigende/varierende i reinbeitedistriktene. Også for rein mangler det en del statistikk over tap av dyr til ørn.

Foruten rovdyr er det følgende årsaker til en del tap av dyr på utmarksbeite:

Alveld: Alveld kan i enkelt år være et problem. Forekomsten av alveld følger utbredelsen av romeplanten. Rome vokser oftest der jorda er sur og fosforfattig.

Løshunder: I enkelte år og områder kan løshunder være et problem. Hunder kan forstyrre beitedyr slik at avkom kommer vekk fra mordyra, eller at dyr rett og slett blir drept av løshunder. Ved innfartsårene til de fleste beiteområdene er det oppsatt plakater med opplysninger om absolutt båndtvang. I den senere tid har også hunder som er løse under jakt og trening blitt et problem for beitenæringa i hele kommunen.

Myrhull/bergskrenter: Dyras naturlige atferd gjør at de vil holde seg vekk fra slike farer. Enkelte ganger har sau eller storfe gått seg fast i myrhull. Det er antas dyra enten har vært skremt/jaget eller at dyrene har vært syke. Enkeltdyr kan ramle utfor bergskrenter på jakt etter beitegodbiter eller uforsiktig leik lamma imellom. Tilfeller på at dyr er jaget utover skrenter, finnes også.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Menneskeskapte hindringer: Steinbrudd og andre menneskeskapte inngrep i naturen, som ikke er sikret, utgjør en trussel for beitedyra.

Innvollparasitter: Innvollparasitter kan være et alvorlig problem der dyra blir innesperret på et begrenset beiteareal. Kombinasjonen av forebyggende behandling før slipping på beite og store beiteareal pr. sau gjør smittepresset minimalt. Det antas derfor at svært få sauer forsvinner i løpet av beitesesongen på grunn av dette.

Små/svake lam ved beiteslipp: For tidlig slipping på utmarksbeite i forhold fôrgrunnlag og lammenes kondisjon kan gi unødvendige tap. Årsaken til at noen lam kan være i vel dårlig kondisjon ved beiteslipp kan være for små beitearealer på gårdene. Dette gjør det nødvendig med beiteslipp så tidlig som mulig. Foruten en lavere bestand av rovdyr er det å kun slippe sauer / lam som er friske og sterke, den sikreste metoden for å redusere tapstallene.

Påkjørsel av tog/bil: Det går veier igjennom flere av beiteområdene. Veiene brukes også av beitedyra. Uhell der biler kjører i hjel beitedyr forekommer derfor. Forebygging av dette kan gjøres der det er hensiktsmessig med gjerding. Samtidig er det alltid bilføreren som har ansvaret ved uhell. Det bør derfor vurderes å få merket de veiene der beitedyr ferdes med varselskilt om at beitedyr ferdes langs/på veien. Meråkerbanen grenser til flere beiteområder i Meråker. Manglende vedlikehold av Bane Nor sine gjerder fører til årlige påkjørsler av beitedyr. Dette kan hindres ved at Bane Nor vedlikeholder sine gjerder eller setter ned farten i enkelte perioder. Gjerdene langs jernbanesporet er stort sett til nedfalls. Dårlige gjerder fører til økt risiko for at beitedyr kommer inn på sporet. Det har opp gjennom årene vært flere påkjørsler. Like ille er det dersom dyr henger seg fast i gjerder som ligger til nedfalls. I forbindelse med elektrifiseringen av Meråkerbanen er det satt opp nye gjerder der bruer er forbedret. Det pågår (i 2023) en positiv dialog mellom Meråker landbrukslag og Bane Nor og det er et reelt håp om nye gjerder mot utmark langs banelegemet i kommunen.

Fastsittende under hytter og i gjerder: Enkelttilfeller med fastsittende sau og rein forekommer nesten hvert år. Det er derfor nødvendig at alle hytteeiere forsikrer seg om at det ikke er mulig for beitedyr å kripe inn under hyttene – oftest er det langt vanskeligere å komme ut igjen. Likedan er det med gamle gjerder som har falt ned. Er dyra uheldige nok, greier de å sette seg fast i gammel netting eller ståltråder. De ansvarlige for gjerdene må sørge for at dette ikke forekommer. Oppsetting av strømgjerder, være seg med strømtråd eller strømnetting uten daglig tilsyn skaper årlig dyretragedier. Det er viktig at midlertidige strømtråder/gjerder tas ned til vinteren. I Meråker er det utarbeidet en gjerdeveileder som er tilgjengelig på kommunens hjemmeside:

Tjuvslaktning: Vi vet det forekommer, men omfanget er vanskelig å dokumentere for rein og bufe.

2. utfordringer

2.1 Rovdyr

De siste tiårene har oppbyggingen av rovviltbestandene i Norge hatt stor innvirkning på beitebruken. Stortinget har slått fast at det skal være et mål å sikre overlevelsen til alle de store rovviltartene i norsk natur. Samtidig er det vedtatt at det skal sikres beitebruk også i de deler av landet der det er rovvilt.

De nasjonale bestandsmålene for hver region er bestemt av Stortinget i form av antall årlige ynglinger. Region 6 som består av Trøndelag, og Møre og Romsdal skal ha 12 ynglinger av gaupe, 10 av jerv, hvorav 7 i Trøndelag, og 3 årlige ynglinger av bjørn. Meråker ligger utenfor forvaltningsområdet for bjørn, men innenfor forvaltningsområdet for jerv og gaupe, avgrensningene er definert i forvaltningsplanen. Beitebruk i rovviltområder medfører store utfordringer for den enkelte beitebruker og forvaltningsapparatet.

I mars 2018 kom det ny forvaltningsplan for rovvilt i region 6, Midt-Norge, Møre og Romsdal og Trøndelag. Der står det blant annet: *Stortinget har vedtatt en todelt målsetting om at landet skal deles inn i områder prioritert til henholdsvis beitedyr og rovvilt, samtidig viser komiteen til stortingets behandling av Meld. St. 15 (2003-2004) Rovvilt i norsk natur der det ble understreket at den todelte målsettingen skal opprettholdes og at det skal være mulig med levedyktig næringsvirksomhet i områder med rovvilt.*

St.meld. nr. 11 (2016-17), En fremtidsrettet jordbruksproduksjon, legger opp til økt matproduksjon basert på norske ressurser, herunder utmarksbeite. Forvaltningsplanen fra 2018 vil legge til rette for en rovviltforvaltning som bidrar til målsettingen oppnås.

Den 19.12.2016, PS 102/16 vedtok kommunestyret i Meråker følgende:

«... Meråker kommunestyre understreker at det er vårt største ønske at beiteretten, matproduksjonen og arbeidsplassene opprettholdes i kommunen.»

2.2 Hyttebygging og økt ferdsel

Beitenæringen opplever at beiteområdene blir mindre og mindre uten at det blir kompensert med nye, eller erstattet i kroner.

Den største trusselen og det som er vanskeligst reverserbart for bufe og reindriften i dag, er hyttebyggingen.

Forskningsresultater (bl.a. Vistnes & Nellemann, 2000) har vist at rein, særlig simleflokker, reduserer bruken av områder som ligger i nærheten av fysiske inngrep. Undersøkelsene har dokumentert at rein reduserer bruken av områder i en avstand på inntil 2,5-10 km fra ulike inngrep. Reindriften største utfordring på lang sikt, er å sikre reindriften arealer. Dette er en betydelig utfordring med tanke på at reindriften er en særlig arealavhengig næring, og at inngrep og uro innenfor reinbeiteområdene har økt betydelig de siste årene.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Det er gitt ut en temaveileder for reindrift ([Reindrift og plan- og bygningsloven \(regjeringen.no\)](#)) i forbindelse med nye plandel til plan- og bygningsloven. For å lykkes med å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur, er felles virkelighetsforståelse og samhandling mellom de ulike aktørene en avgjørende forutsetning. Dette krever et høyt kunnskapsnivå hos politikere og myndigheter når det gjelder de ulike sidene ved reindriften, og om endringsprosesser og årsaksforhold.

Reindriften utøves på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Av den grunn ser regjeringen det som nødvendig med en større grad av samarbeid mellom kommuner, og mellom kommunal og regional forvaltning, for derigjennom legge til rette for en større grad av helhetstenkning i forhold til arealforvaltning innenfor de samiske reinbeiteområdene. Bruk av utmarka til fritidsaktiviteter og næringsutvikling er i stadig utvikling. Det satses bl.a. på å utvide tilbudet innen sykling i kommunen. Det er viktig at beitenæringa og landbruket ellers tas med på råd når nye traseer og anlegg for sykling skal planlegges.

Plassering av saltsteiner og bruk av bjeller er andre tema for diskusjoner. Saltslikkesteiner kan spres i terrenget, men det er viktig at de ikke plasseres på steder der det utfra andre brukerinteresser ikke er ønskelig at dyra samler seg i lengre perioder, som ved parkeringsplasser, plantefelt, turistbedrifter og hytter. Tilgang til og bruk av ressurser må tas opp for å hindre/løse konflikter. I denne sammenheng er det viktig at landbruksnæringa og reindriften tar opp de aktuelle problemstillingene i fellesskap, og ikke som enkeltpersoner.

Jegere og turgåere er stort sett flinke til å melde fra om sjuke eller skadde dyr og kadaver. Det må etterstrebtes å opprettholde denne kontakten. Det er viktig for eierne av beitedyra at det gis beskjed hvis det er oppdages uregelmessigheter. Hunder og økt ferdsel i beiteområdene kan være en utfordring dersom det ikke blir tatt hensyn. Løshunder er i perioder problem for beitenæringa. Utadrettet virksomhet må ha basis i saklig informasjon fra beitenæringa til de øvrige samarbeidspartene. Det bør sendes ut infoskriv om «Beitebruk og gjerdehold» til grunneiere i kommunen.

2.3 Ferdsl i utmark, ordinært og organisert

Bruk av utmarka til frilufters formål kommer bare unntaksvis i konflikt med husdyrbeite. En kan ha problemer med åpne grunder og løshunder, men inntrykket er at det går rimelig greit i Meråker. Derimot er det flere eksempler på at sambruk er positivt gjennom påvisning av kadaver eller skada dyr, og for sauene næringa gjennom rapportering om gjengående beitedyr etter sanking om høsten. I tillegg er det mye som tyder på at høy aktivitet påvirker tapet til rovvilt i positiv retning. Annerledes er det i forhold til reindriften der all aktivitet i kjerneområdene og i reinens mest sårbare perioder, er en belastning for næringa.

Noen aktuelle problemstillinger i forbindelse med jakt i beiteområdene er;

- Dressurområde og jaktprøver for hund i forhold til beitedyr
- I Meråker har det i de siste årene vært en betydelig økning av trafikk i utmark, i et helseperspektiv er dette positivt, for beitebrukerne er denne økningen ikke like positiv.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Enkelte områder er mer belastet enn andre. Meråker til topps kanaliserte mange turgåere til de 26 toppene over 1000m som inngår i denne turkonkurransen. Videre kan en få trimpoeng en rekke andre steder i kommunen, dette registreres ved en app på telefonen. Det kan hende beitebrukerne bør være mer offensive ovenfor de ansvarlige når det gjelder hvor punkter for disse trimpoengene bør/skal legges. De senere års økning med antall toppturer i den varmeste årstiden har medført mye unødig forstyrrelser for rein, som søker opp i høyden med stigende temperatur (kjøle seg ned og unngå insekter varme sommerdager).

- Meråker er en kommune med mange større idrettskonkurranser, det er viktig at det utarbeides gode rutiner slik at alle berørte parter blir hørt i forkant når et arrangement vil pågå i et område med beitedyr. De som planlegger og gjennomfører organiserte aktiviteter i utmark må i større grad bevisstgjøres ansvar for de har. Beitenæringen ønsker å begrense ferdselen i noen områder i deler av året.

God dialog mellom de ulike brukerne av utmarka vil kunne øke forståelse og redusere konflikter og uønskede hendelser. Dette gjelder spesielt for den organiserte ferdselen som bl.a. toppturer, trimpoeng mm.

2.4 Radioaktivitet

Fram til Tsjernobyl-ulykken i 1986 var radioaktivitet i utmarka et ukjent problem. Denne ulykken virket inn på beitenæringa. Foruten områdene rundt Tsjernobyl, var Norge blant de landene i Europa som ble hardest rammet. Radioaktivitet i vegetasjon på utmarksbeite reduseres svært langsomt, og dette fører til at våre fjell og utmarksområder er svært sårbare for radioaktiv forurensning. I årene etter ble det fulgt opp med målinger på dyr og nedføring i Meråker. De siste årene er det bare målt stikkprøver på beitedyr i enkelte områder (ikke i Meråker), der det historisk har vært høyere verdier. Disse målingene fører ikke til nedføring, men er ment for å ha en oversikt over utviklingen generelt.

Risiko for utslipp av radioaktive stoff må utmarksnæringene leve med framover, uten at vi i særlig grad vil kunne påvirke dette. Det finnes beredskapsplaner på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå dersom en slik situasjon skulle oppstå på nytt, for eksempel ved en atomhendelse i Ukraina.

2.5 Tekniske inngrep

2.5.1 Verneområder

Verning av et område har en reklame-effekt og fører med seg økt allmenn ferdsel og økt organisert ferdsel.

For beitenæringen vil det alltid være nyttig å komme i en god dialog med miljøvernmyndighetene, og helst på et tidlig stadium, uansett stor eller liten sak, enkeltsaker eller større vernesaker.

Hvilke typer vern har vi i Norge?

Vern av natur får ulike kategorier ut fra hva som skal vernes og hvor strengt vernet skal være. I Norge skiller vi mellom nasjonalparker, landskapsvernområder, naturreservat, biotopvernområder og marine verneområder. Totalt har fastlands-Norge vernet 17,2 %.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

I Meråker har vi to av disse kategoriene; nasjonalpark og naturreservat. Nasjonalparker:

Nasjonalparker er store naturområder med særegne eller representative økosystemer. De kan også være landskap uten tyngre naturinngrep. Norge har nasjonalparker både på fastlandet og på Svalbard. De store verneområdene sikrer at samspillet i naturen ikke blir forstyrret, og de er en viktig del av arbeidet med å hindre at planter og dyr blir utryddet.

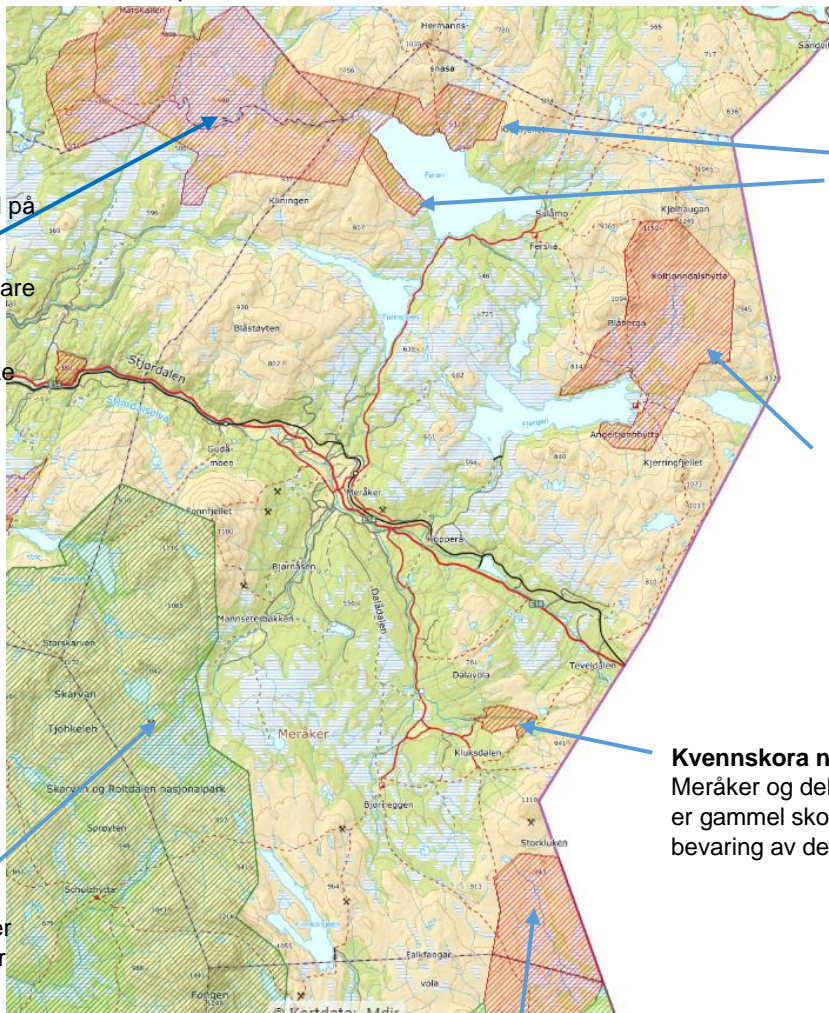
Naturreservater:

Naturreservater er den strengeste formen for områdevern etter naturmangfoldloven. Dette er områder som inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, har en særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller har særskilt naturvitenskapelig verdi.

Verneområder i Meråker, kart hentet fra: kilden.nibio.no:

Øvre Forra naturreservat ligger i kommunene Meråker, Stjørdal, Levanger og Verdal. Dekker et areal på ca. 11 000 dekar i Meråker kommune. Verneformålet er å bevare et stort og særpreget myrlandskap, samt bevaring av det samiske naturgrunnet.

Skarvan og Roltdalen nasjonalpark ligger i Meråker, Stjørdal, Tydal og Selbu kommune. Verneformål er urørt fjell- og skogområde, som er typisk for regionen. Samt ivaretagelse av naturgrunnet for samisk kultur og næringsutnyttelse. Dekker et areal på 141 500 dekar i Meråker.

Feren naturreservat ligger i sin helhet i Meråker kommune og dekker 18 046 dekar. Verneformålet er å sikre et variert område med naturskog, samt bevaring av det samiske naturgrunnet.

Koltjønndalen naturreservat ligger i sin helhet i Meråker kommune og dekker 56 568 dekar. Verneformålet er å bevare et tilnærmet urørt skogsområde med naturskog, samt bevaring av det samiske naturgrunnet.

Kvennskora naturreservat ligger i sin helhet i Meråker og dekker 3 064 dekar. Verneformålet er gammel skog under naturlig dynamikk, samt bevaring av det samiske naturgrunnet.

Rangeldalen naturreservat ligger i sin helhet i Meråker kommune og dekker 26 000 dekar. Verneformålet er fjellmyrlandskap, rikmyr, palsmyr, samt bevaring av det samiske naturgrunnet.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

De ulike verneområdene har forskjellig forvaltningsmyndighet, nasjonalparken har eget nasjonalparkstyre og Statsforvalteren i Trøndelag er forvaltningsmyndighet for naturreservatene. Hvert verneområde har egen forskrift.

2.5.2 Kraftutbygginga

Den siste gjennomførte kraftutbyggingen i Meråker har hatt konsekvenser for beitenæringene. Beiteområder rundt Fjergen er demt ned. Tevla med sidebekker/sideelver fra nord, Dalåa og Torsbjørka med Vatnbekken har fått sterkt redusert vannføring nedstrøms inntakene. Tidligere var bekkene og elvene naturlige hindringer for dyrene, spesielt fra våren. I dag er ikke dette tilfelle og det er blitt vanskeligere å holde dyrene innenfor ønsket beiteområde. De terskler som bygges for å holde vannspeilene, virker også som bruer for beitedyrene. Oppdemming av Finnkoisjøen har hatt stor innvirkning på reindrift, med redusert sommerbeite, og endring på dyrenes ferdsel.

Reindriftnæringen har fått avtaler med kraftutbyggeren som kompenserende tiltak. Det er således satt opp sperregjerder av reindriften i grenseområdene mot Sverige fra Teveldalen og nordover til Skalstuvatnet pr i dag. Reindriften ønsker at staten overtar vedlikeholdsansvaret for grensegjerdet slik det er ellers i landet. Reindriften ønsker at gjerdet videreføres til Sandvika i Verdalen hvis staten tar over drift og vedlikeholdsansvaret. Vedlikeholdsansvaret for dette gjerdet er under forhandling/utredning.

Sterkt redusert vannføring i Torsbjørka er noe som berører både sauenæringen og reindriften i sørdelen av kommunen.

2.5.3 Gruver

I Meråker finnes et utall av minner etter gammel gruvedrift. For beitenæringen er de usikrede gruvehullene som er verst. Noen er sikret, men mange gjenstår å sikre. Sikringsarbeidet som ble gjort for ca. 50 år siden er ikke vedlikeholdt og ute av funksjon. Sikring av gruvehull vil være viktig for alle brukerne i utmarka både vilt, bufe, rein og folk.

Beitenæringen og kommunen i fellesskap må ta forholdet opp med Nærings og fiskeridepartementet (eller underliggende etat; Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard) som kan hjelpe med at gruvene sikres. Arbeidet antas å være så omfattende at det må ta tid, men det må kunne fremskyndes av en fremdriftsplan for arbeidet innen rimelig tid, og muligens også tekniske planer for de første tiltakene.

Arbeidet med sikring kan muligens også kobles opp mot kulturmyndighetene og kommunalt tiltaksapparat og hensynet til restaurering og bruk av gruveområder i reiselivssammenheng.

2.5.4 Idrettsanlegg

Løypene i Grova skisenter som er asfaltert er et helårs idrettsanlegg og er gjerdet inn. Det er viktig at bruer og klopper i tilknytning til vinterløyper gjennomgås og settes i stand slik at de ikke utgjør noen fare for beitedyr. De må utformes i dialog med beitenæringene.

3. Lovverk/rettslige forhold

Beiteretten er en av de eldste bruksretter som er knyttet til de norske utmarker. Retten i utmarka er befestet gjennom sedvane, hevd og lovverk.

Det presiseres at det i denne beitebruksplanen ikke er tatt stilling til beiterettighetene til hvert bruk i kommunen. Det er beiterett og beitespørsmål på generelt grunnlag som er diskutert.

Beitebruken, og spesielt gjerding, har vært lovpålagt siden de første norske lover ble fastsatt, slik som Gulatingslova, Frostatingslova og Magnus Lagabøtes landlov.

Jordlova er overordna og i formålsparagrafen i jordlova står følgende:” .. å legge forholda slik til rette at jordviddene i landet med skog og fjell og alt som hører til(arealressursene) kan verte brukt på den måten som er mest gagnleg for samfunnet og dei som har yrket sitt i landbruket.”

Beitelova går mer inngående på ansvar for husdyr på beite og konfliktløsning dersom husdyr kommer på annen manns grunn.

Gjerdeplikten er for det meste fastlagt i tidligere utskiftinger og gammel hevd på hvor hver gard hadde ansvar for sin del av gjerdet. Grannegjerdelova sier følgende i § 7: ”Der granne-gjerde er til nytte for eigeedomane kvar for seg, kan granne krevje gjerdehald av granne, så fram det er klart at samanlagt for både eigeedomane er nytta av gjerdehaldet større enn kostnaden”. Kommunen kan gi utfyllende bestemmelser om gjerdets utforming og når på året det skal være gjerdeplikt.

I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal en hund bli holdt i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt, slik at ikke den kan jage eller skade storfe, sau geit, fjærfe, rein, hest eller vilt. Hundeloven har også en egen paragraf om særlig sikring av hund der tamrein beiter.

For samene er det viktig at *Grunnlovens §108* og folkerettens regler om urfolk og minoriteter nevnes. Grunnlovparagrafen har betydning for samisk reindrift. *FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter* er inkorporert i norsk rett med forrang fremfor vanlig norsk lov. *Artikkel 27* skal sees i sammenheng med naturinngrep eller planer som kan påvirke grunnlaget for å drive reindrift i nåtid eller fremtid. *ILO konvensjonen nr. 169* om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Konvensjonen er ratifisert av Norge og gjelder for samene som urfolk.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Lover og forskrifter (ikke uttømmende)

Lov om jord (jordlova) av 12. mai 1995 nr. 23

Lov om jordskifte av 21. juni 2013 nr. 100

Lov om ymse beitespørsmål (beitelova) av 16.juni 1961 nr.12

Lov om bygdeallmenninger (bygdeallmenningslova) av 19.juni 1952 nr. 59

Lov om reindrift (reindriftslova) av 15. juni 2007 nr. 40. og forskrifter i med hold av loven.

Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) av 12. juni 1986, nr. 56

Lov om særlege råderettar over framand eigedom (servituttlova) av 29. november 1968

Lov om grannegjerde (grannegjerdelova) av 5. mai 1961

Lov om dyrevelferd (dyrevelferdslova) av 26. mars 1999 nr. 14

Lov om matproduksjon og mattrygghet (matloven)av 19.desember 2003 nr. 124

Lov om hundehold (hundeloven) av 4. Juli 2003 nr. 74

Lov om viltet (viltlova) av 29. mai 1981 nr. 38

Lov om avgrensning i retten til å slippe hingster, okser, værer og geitebukker

på beite (hanndyrlova) av 6. mars 1970 nr. 5

Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven), av 27. juni 2008, nr. 71

Lov om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (fjellova), av 6. juni 1975,nr. 31

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) av 19. juni 2009 nr. 100

Forskrift om velferd for produksjonsdyr av 3. Juli 2006 nr. 885

Forskrift om velferd for småfe av 18. februar 2005 nr. 160

Forskrift om tilskudd til regionale miljøtiltak i jordbruket

Forskrift om spesielle miljøtiltak i jordbruket (eks. rydding av gammel kulturmark til beite)

Forskrift om tilskudd til tiltak i beiteområder

Forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak

Forskrift om tilskudd til konfliktdempende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part

Forskrift om tiltak for å begrense spredning av Chronic Wasting Disease (CWD)

4. Videreutvikling av næringen

4.1 Landbrukspolitikken

Utvikling i husdyrholdet som baseres på utmarksbeite, vil i stor grad være bestemt av sentrale rammevilkår. Stortinget har i Melding nr. 9 (2011-2012) «Landbruks og matpolitikken, velkommen til bords», sagt at norsk matproduksjon skal økes med basis i norske ressurser, og særlig skal produksjon av mat på utmarksbeite vektlegges. Dette er sterke sentrale politiske føringer som også må gjelde for arealbruken i Meråker kommune. Den enkelte bonde og beitebruker må forholde seg til politiske målsettinger for sin produksjon. Det er av stor betydning at sentrale og lokale myndigheter har en felles virkelighetsoppfatning av landbrukspolitikken føringer. Regionalt miljøprogram for jordbruket i Trøndelag 2023-26, legger til rette for å ha en bærekraftig matproduksjon fra et jordbruk som ivaretar kulturlandskap og miljø.

Det er flere økonomiske virkemidler politisk nivå har innvirkning på:

- Tilskudd til tiltak i beiteområder skal bidra til god beitebruk gjennom infrastruktur i beiteområdene. Formålet med tilskuddet er å legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene.
- Retningslinjer for regionale miljøtilskudd (RMP) til jordbruket i Trøndelag har sin bakgrunn i «Regionalt miljøprogram for jordbruket i Trøndelag 2023-26».
- Det gis tilskudd til dyr som har gått minst 5 uker på utmarksbeite. For storfe, hest og geit fører en opp alle dyrene som har gått minst 5 uker på utmarksbeite. For sau og lam føres opp antall dyr som er sluppet og som er sanket etter å ha vært minst 5 uker på utmarksbeite. Tilskuddet gjelder per dyr sluppet på utmarksbeite.
- Reindriftens utviklingsfond (RUF) gir støtte til tiltak som bidrar til utviklingen av reindriftsnæringen i samsvar med de reindriftspolitiske mål. Målet med midlene er å legge til rette for en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift.

4.2 Samarbeid innenfor næringen

Beiteutnyttelse avhenger i stor grad av samarbeid mellom næringsutøverne når det gjelder tilsyn, sanking og utmarksgjerder. Det er ikke bare langs jernbanen det har vært problemer med dårlig gjerding. Stedvis er det også mangelfull gjerding mellom innmark og utmark, noe som har ført til interessekonflikter mellom ulike næringsutøvere. Dårlige utmarksgjerder rammer ikke nødvendigvis den som ikke har overholdt sin gjerdeplikt, men i mange tilfelle andre grunneiere/rettighetshaver. Dårlige utmarksgjerder kan i sin ytterste konsekvens gjøre det umulig å utnytte utmarksbeite.

Gjerdeforholdene mellom innmark og utmark og rettigheter og ansvar i den forbindelse må avklares i forhold til gamle gjerdeplikter og eksisterende lovverk. Det kan bli aktuelt med samarbeidstiltak for oppsetting og senere vedlikehold av nye utmarksgjerder. Det må i nødvendig utstrekning legges vekt på konfliktforbyggende tiltak mellom jordbruk og reindrift, og innad i hver enkelt næring. Se NIBIO RAPPORT, VOL. 9, NR. 10, 2023 og vedlagte oversikt over tilskuddsordninger.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Samarbeidet mellom bufebrukere og reindrift er de siste årene styrket. Det er årlige møter, mellom beitebrukere i Meråker, Meråker kommune, Statsforvalteren (landbruk og reindriftsavdelingen) hvor aktuelle problemstillinger drøftes.

For å gjennomføre en eventuell fullstendig registrering av setervoller og myrslåtter er det nødvendig å opprette et eget utvalg (se kap.1.2). Setervollene og det som er igjen av myrslåtter, er viktige elementer i kulturlandskapet og således også viktige deler av lokalhistorien. Arbeidet samkjøres opp mot kulturminneplanen og kulturmyndighetene. For samiske kulturminner må Sametingets kulturminneavdeling på Snåsa tas med i arbeidet.

Samarbeidstiltak som har til formål å sette i stand seterarealer og anlegg for gjenopptak av tradisjonell seterdrift kan være aktuelt. I tilfelle vil samarbeid opp mot reiselivsnæringa også måtte vurderes. Det er viktig ha en dialog også opp mot reindriften rundt slike tiltak.

Mest sannsynlig er det nok likevel at setrene fortsatt vil bli brukt i forbindelse med sanking og tilsyn med dyr i utmark. Samarbeid om tilsyn og sanking skal videreutvikles.

4.3 Samarbeid med andre næringer/organisasjoner

Beitenæringene er innstilt på et bedre samarbeid med andre næringer og lokale lag og foreninger for å få til et nærmere samarbeid med øvrige brukere av utmarka.

Beitenæringene anser forholdet til andre næringer/interessegrupper/brukergrupper i innmark og utmark som svært viktig. Spørsmål vedrørende tilgang til ressurser og bruk av ressurser vil måtte tas opp for å hindre konflikter/løse konflikter. I denne sammenheng er det viktig av primærnæringene tar opp de aktuelle problemene i felleskap og ikke som enkeltpersoner.

Jegere er stort sett flinke til å melde fra om syke eller skadde dyr og kadaver. Det må etterstrebtes å opprettholde denne kontakten. Det er viktig for beitenæringene å få beskjed hvis det er oppdaget noe "mistenkelig".

Turister oppfordres foreløpig om å ta kontakt før de drar på utflukter i områder det kan være rein. Hunder og økt ferdsel i beiteområdene kan være et problem dersom det ikke blir tatt hensyn. Om vinteren lever reinen på et eksistensminimum og er derfor spesielt sårbar for forstyrrelser. Laushunder sommerstid er et problem for både sauene og reindriften.

Utadrettet virksomhet vil måtte ha basis i saklig informasjon fra beitenæringene til de øvrige samarbeidspartene. Et aktuelt tiltak er utarbeiding av eget informasjonsmaterieell som kan legges ut på aktuelle nettsider, distribueres til samtlige hytteiere i Meråker og lag og foreninger lokalt. Hva en slik brosjyre eksakt skal inneholde, er det ennå ikke tatt standpunkt til. Saken må utredes nærmere av en arbeidsgruppe med representanter fra de ulike interessene innenfor næringa. Et annet tiltak over samme lest, er opplysningsarbeid overfor ungdom i skolene, særlig i de litt eldre årskullene (ungdomsskole og videregående skole).

Meråker beitelag har allerede sine informasjonstavler rundt omkring i marka, f.eks. ved flere utfartssteder. Det planlegges å sette opp nye og forbedrede informasjonstavler. Dette vil skje samtidig med at sauene og reindriftnæringa koordinerer informasjonsarbeidet.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Spesielt sauenevinga, men også til en viss grad reindrifta har hatt et godt samarbeid med Meraker Jeger- og fiskeforening (MJFF) når det gjelder kurs for å gjøre hunder "sauereine". Det har årlig blitt avholdt prøver. Dette er et samarbeidet som skal videreføres, samtidig som reindrifta blir mer aktivt med i opplegget. Det finnes flere steder i Trøndelag som tilbyr aversjonskurs for rein.

4.4 Mulighet for utvikling av beitenæringene

Radiobjeller: Radiobjeller dokumenterer arealbruken til beitedyrene. Dokumentasjonen gir et kunnskapsgrunnlag for framtidig arealforvaltning.

Tilskuddsordninger: Gir muligheter for prosjekt som kan utvikle beitenæringene, se vedlegg 6.2 for de ulike tilskuddsordningene.

Dialogmøter: Kunnskaps økning blant alle brukere av utmarka. Økende utfordring med ferdsel i utmark og beitero for beitedyr. For å øke kunnskapen vil det være viktig å få på plass et fagråd for bruk av utmarka i Meråker (tiltak 5.8).

5. Tiltaksdel/handlingsplan 2024-2028

I den følgende handlingsplanen er det oppsatt de tiltak beitenæringene skal vektlegge og arbeide med. Handlingsplanen skal evalueres hvert år for å kontrollere fremdriften og for å foreta justeringer. Beitebruksplanen i helhet skal rulleres i 2028.

	Tiltak	År	Kostnad	Målgruppe	Ekstern bistand	Ansvarlig
5.1	Fortsette samarbeidet mellom beitenæringene under samme «paraply» for å ta opp felles problemer	Alle år	1.000	Reinbeitedistriktene Meråker beitelag	Juridisk?	Saanti sijte, Gaske Laante og Meråker beitelag Meråker kommune
5.2	Utarbeiding av informasjon om primærnæringene i Meråker informasjonstavler med QR code	2024	50.000	Skole, lokalsamfunn, politikere, hytteeiere, jegere og turister	Foto Trykking og lay out. Ansvar Web	Reindriften, landbruksorganisasjonene og landbrukskontor
5.3	Rovdyr og utfordringer ovenfor beitenæringen	Alle år		Lokal og <u>sentral</u> miljø-forvaltning og politikere	Fagkompetanse. Referanser fra andre områder	Reindriftnæringen og beitelaget
5.4	Varslingsrutiner ved mye rein/bufe i og på banen, hvem kan vi ringe ved akutte situasjoner. Gjerdeholdet langs jernbanen og senking av fart i enkelte perioder, varsling om påkjørsler fra NSB	Alle år		Næringsutøvere Bane NOR	Juridisk bistand?	Grunneiere Reindriftnæringen Beitelag

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

5.5	Utmarksgjerdene i Meråker (faste gjerder, flyttbare gjerder, No fence)	Flere år	Midler fra SF (konfliktdempende tiltak)	Landbruksnæringen Reindriftsnæringen		Landbruksnæringen Reindriftsnæringen
5.6	Registrering av samiske kulturminner, slåttemyrer, slåttemarker.	Flere år	Uvisst kostnad			Eget utvalg – Koble på SSOK og samisk kulturminnevern på Snåsa
5.7	Vegetasjonskartlegging av viktige beiteområder og vurdering av beitekapasitet og tilgjengelighet. Vurdering av light-versjon via radiobjellene i samarbeid med NIBIO	Flere år		Beitebrukere Grunneier Meråker kommune	NIBIO	Beitebrukerne, med bistand fra Meråker kommune
5.8	Forslag om etablering av fagråd for bruk av utmarka i Meråker kommune	2024		Alle brukere av utmarken		Grunneiere, Rettighetshavere og foreninger med forankring i Meråker, tilsynsmyndigheter, kommunen
5.9	Beitenæringene tas med i relevante planprosesser og tiltak ved arealbruk (ref. konsultasjonsplikten mm.)	Alle år		Landbruksnæringen Reindriftsnæringen		Landbruksnæringen, Reindriftsnæringen, Meråker kommune
5.10	Oppretting av treningsområde for gjeterhund, kadaverhund og aversjonsbevis	Flere år		Landbruksnæringen		Landbruksnæringen

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Tiltak og tittel	5.1 Fortsette samarbeide mellom beitenæringene under samme «paraply» for å ta opp felles problemer
Formål	Årlig forum for alle beitebrukere
Bakgrunn	Ønske fra beitebrukerne om et felles forum hvor reindrifta og husdyrbeitebrukerne møtes (reinbeitedistriktene, sauebrukere og storfebrukere).
Innhold	Årlig møte i første halvdel av mars hvor felles problemstillinger drøftes. Innspill fra næringen innen utgangen av februar. <ul style="list-style-type: none"> • Håndtering av rein på innmark om våren • Etablering av midlertidige og permanente gjerder • Gjennomgang av Beiteplan - tiltaksdel • Rovdyrsituasjonen i utmarka – Beitenæringa • Ansvarsfordeling i beitesesongen – hvem gjør hva • Problemstilling rundt annen/organisert bruk av utmarka (toppturer) • Revidering av informasjon ut til samfunnet om beitebruk i utmarka • Lage liste over konkrete behov for investeringstiltak i beiteområdene, meldes til Statsforvalteren hver høst
Ansvarlig	Saanti sijte, Gaske-Laanten sijte, Meråker beitelag og Meråker kommune, Landbrukskontoret. Landbrukskontoret kaller inn til møte. Landbruks- og reindrifteavdelingen hos statsforvalteren inviteres.
Kostnad	Kr 1.500, - årlig. Meråker kommune
Gjennomføring	En gang årlig, første halvdel av mars

Tiltak og tittel	5.2 Utarbeiding av informasjon om beitenæringene i Meråker, informasjonstavler med QR kode
Formål	Nå ut til aktuelle målgrupper; skole, lokalsamfunn, politikere, hytteeiere og turister.
Bakgrunn	Beitebrukere opplever lavere kunnskapsnivå rundt bruk av utmarken til beiting.
Innhold	Må ligge ute på aktuelle nettsider for Meråker. Innhold revideres under det årlige samarbeidsmøtet.
Ansvarlig	Beitenæringene.
Kostnad	Kr 50 000
Gjennomføring	Beitesesongen 2024 og senere.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Tiltak og tittel	5.3 Rovdyr og utfordringer for beitenæringen
Formål	Holde opp trykket når det gjelder bruken av utmarken til beiting og annen utmarksnæring. Fremme hurtig uttak av rovdyr som gjør skade på beitedyr.
Bakgrunn	Uholdbart rovdyrpress over tid. Rovdyrforliket fra 2011 blir ikke fulgt opp.
Innhold	Tapsforebyggende tiltak og organisering av samarbeid om tilsyn og sanking av sau. Et tiltak kan være rekruttering av jerv-jegere. Beredskapsplan – akutte situasjoner. Utrede mulighetene for interkommunalt samarbeid for skadefellingslag.
Ansvarlig	Politisk nivå i kommunen, beitenæringene og kommunal saksbehandling.
Kostnad	
Gjennomføring	Kontinuerlig arbeid. Vurdere konkrete tiltak hvert år i møte angitt tiltaksplan punkt 5.1.

Tiltak og tittel	5.4 Gjerdeholdet langs jernbanen, varslingsrutiner ved mye rein og bufe i og på jernbanen varsling av påkjørsler fra ansvarlig driftsselskap av togdrift.
Formål	Fortsette oppsett av nytt gjerde. Fjerning av gamle gjerder. Eller vedlikehold av eksisterende gjerder. Bedre rutiner for varsling ved påkjørsel av dyr på jernbanen.
Bakgrunn	Påkjørsel av beitedyr på jernbanen.
Innhold	Meråker landbrukslag har fått god dialog med Bane Nor om gjerdehold langs gjenbanetrase, denne må fortsette Få tak i å gjøre kjent kontaktinformasjon til Jernbaneverket ved akutt behov.
Ansvarlig	Landbrukslag, Beitelag, reindrift og grunneiere
Kostnad	
Gjennomføring	Landbrukslaget fortsetter den gode dialogen med Bane Nor

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Tiltak og tittel	5.5 Utmarksgjerdene i Meråker (faste og flyttbare gjerder, virtuelle gjerdesystem)
Formål	Hindre dyr å komme inn i bebyggelse. Registrere eksisterende. Lage oversikt over hvor det er ønskelig å ha gjerder.
Bakgrunn	Mange gamle gjerder som ligger nede.
Innhold	En må se både på de utmarksgjerdene som står, og ikke vedlikeholdte gjerder. Er det et problem at det kommer ned dyr p.g.a manglende stengsel må det gjøres noe, kartlegging og plan for gjennomføring. Oppfordre til fjerning av gammelt «farlig» gjerdemateriale i utmarka. Inngjerding, sikring av gruehull/ganger/inntak – Avklare ansvarsforhold (bergverksmester og NTE)
Ansvarlig	Opplysningsplikt landbrukskontor. Kartlegging og plan lages av beitenæringen. Utkast lages til møte i beitenæringa mars 2025.
Kostnad	Midler gjennom ordningene, Tilskudd til tiltak i beiteområder og tilskudd til konfliktdempende tiltak mellom reindrift og annen berørt part.
Gjennomføring	Kartlegging 2025. Gjennomføring i øvrige år.

Tiltak og tittel	5.6 Registrering av samiske kulturminner, slåttemyrer og slåttemarker
Formål	Ta vare på biologiske, naturarv og kulturhistoriske verdier i utmarken.
Bakgrunn	Mye av kunnskapen rundt samiske kulturminner, setring, bruksretter til slåttemyrer og annen viten om markaslåtten er i ferd med å komme bort. Det er viktig å registrere av historiske grunner, men dersom det lages skjøtselsplan skal avlingen samles opp og brukes til fôr. Regionale miljøtilskudd til jordbruket i Trøndelag for 2023, har i § 6 Miljøtilskudd til skjøtsel av utvalgte naturtyper tilskudd på kr 1300 pr daa slått av slåttemark og slåttemyr.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Innhold	Det er gjort en del arbeid, dette bør digitaliseres. Ta stilling til om dette arbeidet er tilstrekkelig eller om registreringsarbeidet skal fortsette. Registrering av gamle reindriftstrøer. Anlegg og boplasser registreres inn på samme kart.
Ansvarlig	Det må settes ned et eget utvalg – SSOK og samisk kulturminnevern på Snåsa må kobles på i arbeidet.
Kostnad	Kr 10.000
Gjennomføring	Oppstart i løpet av 2024. Ferdigstilles 2026.

Tiltak og tittel	5.7 Vegetasjonskartlegging av viktige beiteområder og vurdering av beitekapasitet og tilgjengelighet.
Formål	Vegetasjonskartlegging skal skaffe informasjon for bedre forvaltning og bruk av naturgrunnlaget.
Bakgrunn	Det ble foretatt i kartlegging av to utmarksområder i Meråker i 2019 (NIBIO rapport vol.6 nr. 71 2020), dette dekker ca. 10 % av beitearealene i kommunen. Ut fra botanisk informasjon, vil en få informasjon om beiteverdier for bufe og rein. En vil få en vurdering av beitekapasitet og vil kunne planlegge beitebruk og vurdere tiltak for skjøtsel av kulturlandskap. Dokumentasjon på beiteverdien i utmarka.
Innhold	Det kan vurderes om datagrunnlaget en har fra radiobjellene kan brukes til å lage en «light» versjon av en tradisjonell vegetasjonskartlegging. Datagrunnlaget gir informasjon om hvor dyrene hovedsakelig beiter og dermed hvor de beste beiteområdene finnes. Vurdering av metode og område må gjennomføres.
Ansvarlig	Meråker kommune, med innspill fra beitebrukerne.
Kostnad	En tradisjonell vegetasjonskartlegging er ikke kostnadsberegnet. Kartlegging ved bruk av radiobjeller er ikke kostnadsberegnet.
Gjennomføring	Sommeren 2024-2025

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Tiltak og tittel	5.8 Utrede etablering av fagråd for bruk av utmarka i Meråker
Formål	Bedre kommunikasjon og forhold mellom ulike aktører om bruk av utmarken i Meråker
Bakgrunn	Bruk av utmarka.
Innhold	<ul style="list-style-type: none"> • Se på kommunal forskrift om båndtvang. Dette for at kommunen kan ha muligheten til å innføre ekstraordinær båndtvang ved behov. • Gode bestemmelser til detaljplaner (eks reguleringsplaner eller bebyggelsesplan) vil kunne være konfliktdepende i forhold til problemer som kan oppstå av nye utbyggingsprosjekter. Det kan for eksempel gis bestemmelser om gjerding. Beitenæringene må ta stilling til om gjerding skal tillates, eventuelt hvor stort areal som kan gjerdes. • Utarbeide plan for eksisterende bebyggelse og fremtidige felt. Utarbeide retningslinjer for kvalitet på gjerder og vedlikeholdsansvar. • Bedre kommunikasjon i forkant av større arrangement som berører beitenæringene • Reindrifts- og bufenæring har sammenfallende og i noen saker ulike utfordringer og syn på hvordan forskjellige problemstilling skal løses. • Friluftslivets ferdselsårer
Ansvarlig	Grunneiere, beitebrukere, lag og foreninger.
Kostnad	
Gjennomføring	Meråker kommune, ved SKU kaller inn til et innledende møte i løpet av andre halvår 2024.

Tiltak og tittel	5.9 Beitenæringene tas med i relevante planprosesser og tiltak ved arealbruk
Formål	Ved at beitenæringen kommer tidlig inn i planprosesser for arealbruk som berører aktuelle områder kan en unngå konflikter og effektivere arbeidet med planer. Konsultasjonsplikten gjelder for samiske interesser.

BEITEPLAN for utmarksarealene i Meråker

Bakgrunn	Viktig å bevare næringsareal til matproduksjon, både i innmark og utmark. Når en bygger ned beiteareal, flytt- og trekkleier er det vanskelig å erstatte slike areal.
Innhold	
Ansvarlig	Meråker kommune
Kostnad	
Gjennomføring	Meråker kommune innkaller i saker hvor det er behov for dialog. Bruke vegetasjonskartlegging fra 2019 og informasjon av beitebruk ved å hente data fra radiobjeller. Helhetlig vurdering ved utarbeidelse av reguleringsplaner som også inkluderer beiteinteresser. Alle forhold – beitebruk, vann, avløp, beite, vei, inngjerding, tomtetthet, allmenn ferdsel – må vurderes ved både oppstartsmøte og førstegangs behandling av planen. Vern mot nedbygging av flytt- og trekkleier, gamle ferdselsveier.

Tiltak og tittel	5.10 Oppretting av område for trening av gjeterhund og kadaverhund og gjennomføring aversjonsbevis
Formål	Bedre treningsforhold for gjeterhunder. Trene opp lokale kadaverhunder. Få gode områder for å drive aversjonsdressur for hund på sau. For aversjonsdressur på rein er det et områder i Brekken i Røros kommune og et på Teveldalen.
Bakgrunn	Gjeterhunden er en viktig del av sauedriften, gode treningsforhold er sentralt i opplæringen. Ved angrep av rovdyr er tilgangen til en godkjent kadaverhund viktig.
Innhold	
Ansvarlig	Beitenæringene.
Kostnad	Søke midler gjennom ordningen tilskudd til tiltak i beiteområder
Gjennomføring	Årlig

6.0 VEDLEGG

6.1 Høringsinstanser

- Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard
- Statsforvalteren i Trøndelag
- Trøndelag Fylkeskommune
- Meråker landbrukslag
- Meråker beitelag
- Meråker grunneierlag
- Stjørdal og Meråker Bonde og småbrukarlag
- Statskog
- Gaske-laanten sijte (Feren reinbeitedistrikt)
- Saanti sijte (Essand reinbeitedistrikt)
- Meråker skogeierlag
- Stordalen Sameie
- Bruksberettigedes forening i Meråker
- Sametinget
- Bane NOR
- Statens vegvesen
- Leder for Meråker;
Senterparti
- Arbeiderparti
- Fremskrittspartiet
- Tverrpolitiske Bygdeliste
- Rødt
- Høyre
- Venstre
- Sosialistisk Venstreparti

6.2 Aktuelle tilskuddsordninger for beitebrukere og beitelag

- Tilskudd til tiltak i beiteområder
- Regionalt miljøtilskudd i jordbruket (RMP)
- Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) – se tiltaksstrategi på Meråker kommune sin hjemmeside
- Tilskudd til konfliktdependende tiltak, informasjon hos Landbruksdirektoratet – se også informasjon om vurdering av gjerdeløsninger for rein (NIBIO)